Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, http://www.unicode.org/udhr.

NUKAN MAAMENI YENEYII BO PELE HU

Dən juwoo gbalatəmaa

A kε kaalonna da tɔɔi gaa nukan pei yεnε yiihu diə lεgbɔɔɓa laa, təlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A kε lənεε nukan dəəi gaa maanε yεnε nuan diə pεli kweiwoo boi, diə laa di maamεni la, yi di hwa kε ηεimaaŋən da mənə di hu, bə kele yεnεnuan kaa bəi.

A kε tɔɔi gaa nukan ɲei yɛnɛyii hu ɓə maanɛ maa ə kɔnwɔ, hogɛ nukan hwəpa pənə hwə gwei təĝə hemɛi iɔi hu ɲεitɔwɔnuan diə.

A kε lɔiŋaa kele yepuɔ gehu bə maanε gu hwaŋa tεĝε bɔi.

A kε lɔi kele hu nuan ɓowoo ɓa, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lɛlɛ ɲεikulo, yɛ pənə yɛ di wɔɔ yii naanɛ lɛgbɔɔɓa laa hui.

A kε yεnε lɔi kele da ηɔɔ kpɔn gɛnɛi bə di liimu ə həĝə nɛgbɔɔɓa lelei da tɔɔi gaa nɛi yɛnɛ yii hu maa mɛni bai.

A kε giliṇahiə tɔnɔi ti hwilən nukan dɔɔi da ŋɔɔ lɛgbɔɔɓa laa bə gɛ, əlɛ yabə kɛ a di liimu həĝɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bə a gɛ lɔi kele diwɔɔ naakpɔn gɛnɛ ə bo yɛnɛ.

Maane nuteitei, ə make a kpɔma yiṇaa di gɔl diə, maakweli, da hutɔ bə da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yɛneyii hu di hee di kpanna kenaa kele bə, ə make beyi ə wɔ naawoobo kaa lai, yili kele bə gɛi yɛne bilibili gemɛi ŋɔ naakpɔn gɛnɛi nei zea kaa Aməlik lɔi hui, ə dɔn naa nei laa a pɔlɔ kpalaa ŋɔ holo pou (10) gwəlan nwaatɔnɔ pulu nun mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Don noo toloo 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yiliɓa nu kəle maawiyə pələ da tɔɔi gaa nei yɛnɛyii hu kɛpələ kaalɔ tanɔn; di kɛmɛni a nukan ηaa bə qɛɛ hwəkɛli wɛlikɛmaa ə lɔ di luwai.

Don noo veele 2

Dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ɓa tanɔn, guloju hwə ma yɛ ə kɛ a huwu mɛni, gu kɔlɔ kɛpələ, gu lawoo, ɲaala mɛni kɛna bələ, kiliŋahie huwu lɔpe, nɛi hu yii ɓo pələ ɓa, hɛn jɔlɔbo pələ pɔ da nukaapələ da zəĝei, yɛ ə kɛ a hulonu da nɛnu yilipulu, yɛ ə kɛ lɔi qaa gbɔɔba ju mun, yɛ ə kɛ a lɔi yi qaa nii məlan nɔi yemu a ju mun dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Don noo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yɛnɛkɛ, ə lɛgbɔɔɓa laa hɔlɔɓo, əlɛ gbinimaa yɛ kɔŋɔ.

Don ησο naan 4

Nuta hwa peli leei lualaa hu da tolaalaa hu, luolaa da luoyou hugu lope da kpe.

Don noo nooli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔɓoi, di hwə kia pai mɛni paanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əlɛ εγε mɛlɛkpɛ ma.

Don ηοο mεida 6

Kεnε lɔpe gele, maanε nu kele ηɔ kaa lonna, ə kε a gɔlɔn ηaa ma.

Don ησο mεihwele 7

Nu kele pεliai a ge tɔn niila pe tɔnɔ mεi. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn pεi liila.

Don ησο mεihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəĝə pɛlɛ la; a qaa yɛ maamɛni yɛ ə piliju.

Don ηοο mεinaan 9

Di hwa nu too gahwa μα, yi ηun və mai. A wwalakεti di maakwiya ηοο loiba gahwa mεni ηοο pələhu.

Don noo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ηɔɔ tian makɔŋɔ kititə ĝə pɛlɛla, əlɛ dian ti ə kɛ a kɔlɔn ŋaa ə makɛ mɛni lɔpee daa zenwuɔn.

Dən qoo boukəutanən 11

- 1. Nui ləpee da menipəqəə laahe quə, meniti hwa peli kei a jən, yi jən ti hwə kələn ni ponopa kitikepele la, maakəqənuaan pei ba.
- 2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpe honji mɛnita ɓa yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə makɛ a kwia.

Don ησο boukou hweelε 12

Nuta hwa naa lo məlan nii pələ hu, lo kpɛli-kpɛli, nei bɛlɛn mɛni hu, da qbiniɓa mɛni tamaa hu, naa kala pələ po.

Dən ŋoo boukəu haaɓa 13

- 1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, əlε ə he niiba kεnaa ηɔ lɔi hu.
- 2. Maala kaa nukele yei yε pɛli kuloi lɔi lɔpe hu, ə makε gbɔɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə na gbɔɔ lɔi ti hu.

Dən qoo boukəu naan 14

- 1. Nui lɔpe da ɲεikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲei ə maakilə lɔi takpεli hu, yiyan nɔiti a pεli ɲee hee mu.
- 2. Maakiləlaa ti hwa peli teĝei meni nonon kemun qbookpo po yi hwə ba loi nun ma meninonon da kaala.

Dən noo boukəu ləəli 15

- 1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔbo.
- 2. Di hwa peli lailonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ŋana nu yei hwə ŋa lailonna maahwalin.

Don ηοο boukoumεida 16

- 1. Νεεπυ da hulonu da həli kpilayela da di laŋayela da pɛli heei di kepɔ guloju hwə ma yɛkɛ la α huĝu mɛni, lɔilon na mɛni, əlɛ yala pələ mɛni. Di pɛliɛ α di ke niiboo ti hu, ə makɛ di taĝai lowai.
- 2. Lεgbɔɔɓa da laana ɓe a hilətai laa ma.

3. Pelen mə ɓa a kpɔmaayi hɔɔtɔma, əlɛ maala ka nei qbɔmayii ti da nɔi nɛitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Don ησο boukoumεihweelε 17

- 1. Nukan lɔpee jɔlɔɓo hɛn gaa a bɔɔ, ə makε q boukɔuaa kpɔn ju.
- 2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔbo hεn gulo pei.

Don ησο boukoumεihaaba 18

Nui Ippee a peli gbowo kilipahia kei, niiba yiibo pala hu. Mukulaa ba a peli niiba kalan qei, a niiba yiibo juwu yii bo pala hu.

Don noo boukoumeinan 19

Maala kaa nui lɔpee gəle yei ŋɔɔ kilinahie lε ə gweiwooɓo, ə gilipuju kwεli, ə jɔlɔɓo ə nεi nuta kpεli ηαα diə kεnakele yi ɲɔu hwa kε ju.

Don noo bouhwweele 20

- 1. Maala kaa nukele yei ə ηundɔ kε, əlε ə kpɔn naa liilaa hu.
- 2. Di hwa nu yee kpəlan di hwə no kpon ju.

Don ησο bouhwweelε kou tanon 21

- 1. Maala kaa nukele yei, ə təsi hələbo ηəs ləi nawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpinii, ə kɛ nui a nee lɛmai.
- 2. Maala kaa nukele yei, ə kolokε qahanama βa ηρο loi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa tεậε məlan ma.
- 3. Lɔilonnii kilinahiə pələ bə lɔi nawoboɔ a kuloju. Gilinahiə ti a kɔlɔn nɔi nɔi naawobo nuan he luwai a kε a nɔi kwei nuan kəle laamaawoo.

Don noo bouhwweele kouweele 22

Nu kele kεmεni a kpɔnjuyii bo mun mə gε, yε kε kpɔn ninimu. Ninin ti bə maanε ə pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əlɛ mɛni kɔlɔn ŋa.

Don ησο bouhwweelε kou haaɓa 23

- 1. Maala kaa nukele yei ə kolo kε, ə niiba kolokε təlinmo da paanε pələ mεi; ə gε hwə pa kε a nui kolo hwɔ ma.
- 2. Nu kɛkolo ɓə maanɛ di zalama; ə kɛ a hulonu da nɛnu.
- 3. Kolokemun ləpee a peli kolokenuan maakəna kpən naai; a wala keti ə to da hu.
- 4. Kolokεmun nɔpee maala kaa nei ə viitɔ, ə niiba pələ ŋaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai nɛn ə kɛ a dɔɔ; əlɛ yilipulu ŋɔɔ hwitɔ lowai yɛ hala ma.

Don noo bouhwweele kou naan 24

Maala kaa nukan pei ηɔɔ yii ə kε a bɛliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kε di paanε hu; yii hwilənna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala pɛi kulo mɛni kele ba.

Dən noo bouhwweele kəu ləəli 25

- 1. Kolo a wala kε pei, pɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ pei, kalanənnaa a jɔlɔɓo, a pɔlɔ, a wala kɛti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli abɔɔmu, maala kaa pei yi maakpɔmaa ə bo.
- 2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logele ɓa, ə makɛ a wɛlilon.

Dən qoo bouhwweele kəu meida 26

- 1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔŋɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakwεli kɔwɔtɔɔ ɓa. Maanε kolo maakwεli lakwəli ə kε kɛna kəle. Maanε lakwəli kɛnε kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kəle tɔwɔ, nui lɔpe gɛ hwaŋa a kɛ pei.
- 2. Maakweli ŋun ma ya ɓaa ə nukan holoon naa ɓo, ə dɔɔ gaa nəi yene yii hu maawiye. Ya ɓə maane ə wooman, neimaa hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kəle lowai, huwu naa kəle lowai ə ge liila ə ke diyei.
- 3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni huto pələ lɛn.

Dən noo bouhwweele kəumeihweele 27

- 1. Maala kaa nukele yei ə gεti kε nɔi ηɔɔ tεtɔwɔ laa kpaalə mεi, ə pεlima ə dɔlɔ kulo.
- 2. Maala kaa nukele yei bɛlihɛn, qulohɛn, maa ə kɔηɔ.

Dən noo bouhwweele kəumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə gεtikε, yε dən ηοοηαα ηεί bo di lε di kpaalə mεί.

Dən qoo bouhwweele kəu meinaan 29

- 1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bə a pεli ηɔɔ nukan naa laakuloi a nele.
- 2. Təəi gaa nu yei yeneyii hu da ŋəə legbəba laa, maala kele hələboə nen lə gaama, ya ɓaa a məlaa diwei kəwətəi, kpəmaa yii hu yi hulu meni hwə laa.
- 3. Maala qaa ti da legbəəba qaa ti, ge pələ hwa peli kei a juwu takpeli yi yene kele puə geba hwə mo li.

Don noo bouhaaba 30

Kpalə ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ŋaa nɛi maamɛni piliju, yɛ nu ŋɔɔ tɔɔ gaa nei yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔɔɓa laa kuloi nei: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.